

## ПЛОВДИВ: ДРЕВНО И ВЕЧНО БЪДЕЩЕ

от Емил Урумов

Не е проста задача да се направи очерк на характеристиките на този особен град, чийто девиз е „Древен и вечен“. Далечен, средно голям и относително непознат на западноевропейските посетители, Пловдив все пак е много специално място. Ако приемем, че един град олицетворява сумата от копнежите на неговите жители, а не съчетанието от перспективите на сградите и паметниците, то може би най-поразителната черта би била умствената нагласа на жителите на Пловдив.

Ако Валтер Бенямин, Ги Дебор, Франц Кафка и Алфред Жари биха насочили към него вниманието си, съм сигурен, че удачно биха го обявили последователно за столица на вечното настояще, на *dérive*, на екзистенциализма и на гротескно-абсурдното. Пловдивчани говорят за родния си град с една поразителна смесица от гордост и безгрижие. Те ще ви кажат, започвайки с известна превзетост и постепенно възприемайки тона на безпристрастен наблюдател, че настоящата маловажност на Пловдив е само едно було, което скрива от погледа едно от исторически и културно най-важните места. Че това е най-старият град в Европа, ако не и в света. Че седемте хълма, които подслоняват неговото етнически разнородно население, са видели възхода и падението на много империи (на траките, персийската, македонската, византийската, българската, Киевската Рус, латинската, османската, нацистката, съветската). Ще ви разкажат за своето презрение към София, столицата на България, където най-хубавото нещо е пътния знак, който показва посоката на Пловдив и за предстоящото си възмездие, избора на града за Европейска столица на културата през 2019 г. Ще ви обяснят, че по отношение на изкуство и култура не им трябва съвети, поканвайки ви на разходка из римските амфитеатри и стадиони, джамиите, църквите и часовниковите кули, великолепните български възрожденски къщи на стария град, музеите, които пазят скулптори и платна на известни местни майстори, европейската класическа и модерна архитектура на центъра и може би бруталисткото и соцреалистко наследство на Комунизма, което все още не е вписано в историята, а вече често е застрашено от изчезване, като например изоставеното кино Космос. Последните десетилетия и настоящето изглежда по-слабо ги вълнуват, гледано от висотата на толкова богато минало; по-малко вероятно е да се впуснат в разговор за новите молове, бизнес центрове и жилищни комплекси, чието урбанистично мислене и архитектурно благоприличие е на нивото на това на бидонвилите. Като стана дума за бидонвили, също толкова вероятно е да ви упътят към ромското квази-гето.

С този уклон към отдавна отминала слава и почит към традицията, на място, където часовника отмерва времето с ориенталски камбанкови удари, където израза за спешност често е „ще поживеем, ще видим“, не е чудно, че досега съвременните представи за изкуство и култура трудно са си пробивали път. Има ли инициативи, които противостоят на тенденцията Пловдив да не е нищо повече от провинциална спирка на Ориент Експрес?

Факт е, че има. И макар да са малко на брой, заслужават внимание. В областта на изкуството има шепа галерии и институции, чиито програми понякога се отклоняват в областта на съвременното изкуство; гореспоменатият проект Пловдив 2019 г., който изглежда обещаващ, но тепърва предстои да се справи с изпитанието на материализирането; и Център за съвременно изкуство, който се помещава в турски бани от XVI век, управляван от сдружение Изкуство Днес. Сега предлагам да съсредоточим вниманието си върху разклоненията на една друга структура, фондация Отворени Изкуства, която по един стимулиращ начин отговаря на разнообразието и сложността на този град.

Тя започва като частна галерия през 2004 г., която първоначално се съсредоточава върху фотография и керамика. Днес се е разклонила в три структури: многостранната фондация Отворени Изкуства (2007 г.); артнюзкафе (2008 г.), популярно заведение което функционира като място за културни дискусии, библиотека и светско място за прекарване на времето; и накрая комерсиалната галерия Sariev Contemporary (2011 г.), една от малкото, ако не и единствената, българска галерия, която присъства на международната сцена като участва в панаири на изкуството в Брюксел, Истанбул, Виена, представяйки някои от най-значимите български художници, живеещи в България или чужбина и предлагайки иновативни изложби с гостуващи куратори, като например първото самостоятелно представяне на работата на Иржи Кованда в България. Променливата се геометрия на сумата от тези дейности съставлява това, което нейните създатели наричат второ поколение художествени институции, имайки предвид първата посткомунистическа вълна институционални или неформални художествени инициативи през 90-те. Самата фондация е ангажирана със структурното преопределяне на това какво би могла да представлява една институция, гражданското участие, подходите отдолу нагоре и контекстуалното вписване в собствената специфична градска реалност. В желанието си да функционира като лаборатория или платформа за проекти, тя вече е създала редица периодични събития и публикации. Сред дузините програми можем да споменем Нощ/Пловдив, мащабен фестивал на съвременно изкуство и култура с кураторска секция; Алтернативна карта на Пловдив – инициатива за картографиране на палимпсестната природа на архитектурните слоеве в града като например Баухаус и съветска архитектура; Беседка за града – серия от дискусии по специфични градоустройствени въпроси в Пловдив и т.н. Като цяло фондацията, галерията и кафенето, макар да са отделни, често си сътрудничат и различните програми от събития нерядко служат като инструментариум за по-нататъшни инициативи; така например Алтернативната карта се използва за определянето на места за кураторската програма на Нощ/Пловдив.

Създавайки нещо като мултимодулен градски оазис, моделът на обединяване на културни и развлекателни дейности изглежда работи в местното настояще, в което откриването и обсъждането на изкуството са еднакво желателни. Самият модел се оказва вдъхновение за други, по-малки структури. Той създаде контрапункт на преобладаващото традиционно виждане за култура и нейното самоочевидно бъдеще и показва, че изкуството може да се впише и в настоящето, да регенерира един градски пейзаж, загубил перспективи и да се ангажира с реални проблеми. Ще ни се този динамизъм на

свой ред да съживи местната сцена и да предизвика едно все по-амбициозно художествено творчество, като същевременно избягва крайностите на джентрификацията или повърхностното консумиране на култура.

***Емил Урумов е куратор, живеещ в Париж. Изучавал е Визуални изкуства и музеология (Университет Париж 8 St. Denis), а впоследствие Кураторство (Университет Париж 1 Panthéon-Sorbonne). Работил е като асистент на кураторите Пиер Бал-Блан, Ханс Улрих Обрист и има опит в галерията gb agency в Париж.***

***Един от последните му проекти, « Театър на операциите » (Женева), представя специфични интервенции, оформящи собствени свойства на присъствие и способности на посредничество във вътрешността на театралния модел. « Принципът Галапагос » (Palais de Tokyo, Париж) изследва ендемичните особености на биотопите и тяхната възможна критическа уместност в рамките на света на изкуството.***